

Bartoněk, Antonín

**[Minoica: Festschrift zum 80. Geburtstag von Johannes Sundwall.
Herausgegeben von Ernst Grumach]**

*Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada
archeologicko-klasická. 1960, vol. 9, iss. E5, pp. 164-166*

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109778>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Zajímavou skupinu tvoří dva referáty, věnované nářeční klasifikaci mykénštiny. *E. Risch* — ve shodě se svým dřívějším názorem [srov. *Mus. Helv.* 12 (1955), 61—76; viz o tom LF 80 (1957), 3 n.] charakterizoval jazyk lineárního písma B jako archaický řecký dialekt, který má sice některé společné rysy s aiolštinou, ale je blíže příbuzný především arkadokyperštině a ionštině. Konstatoval zejména, že 1) neexistuje žádný typický mykénský jev, cizí jak arkado-kyperštině tak i ionštině, který by byl doložen v aiolštině nebo v dorštině, a že 2) tam, kde se tvary arkado-kyperské a ionské navzájem neshodují, zachovala mykénština všeobecně tvar starší. V druhém příspěvku vyslovil pak *V. Georgijev* poprvé důsledněji svou obecní teorii o mykénštině jako „kréto-mykénské koiné“; základem Georgievova pojetí je názor, že mykénština je dialekt smíšený z prvků dvou řeckých dialektů, jednoho krétského a jednoho peloponneského [v nejnovější práci, v níž G. řeší tuto problematiku, v díle *Issledovanija po sravnitel'no-istoričeskom jazykoznaniju*, Moskva 1958, str. 64 n., hovoří však G. o míšení „nejméně dvou nebo tří řeckých dialektů, pravděpodobně dialektu praarkadokyperského (aiolského) a praioského“].

Ostatní příspěvky v *Études mycéniennes* se obírají buď zcela nebo aspoň zčásti problematikou jiných slabičných písem z východního Středomoří: *K. D. Kristopoulos* si všímá slovních paralel mezi lineárním písmem A a B, *P. Meriggi* hovoří o vztazích mezi sylabáři lineárního písma A, lineárního písma B a písmem kyprominojským (o lin. písmu A viz LF 81 [1958], 234—238; všeobecně o slabičných písmech z východního Středomoří viz v mém článku *Die Silbenschriften des alten Ostmittelmeerraums*, *Altertum* 5 [1958], 16—33), a *O. Masson* podal velmi instruktivní úvod do epigrafické i lingvistické problematiky kyprominojského písma (zároveň připojil seznam nejnovější literatury).

Pokud jde o třetí oddíl knihy, a v něm speciálně o příspěvky, které byly skutečně na konferenci předneseny, lze je rozdělit na dvě skupiny. Jednu tvoří referáty, v nichž jsou jen prohloubeny základní monografické příspěvky, obsažené v druhé sekci knihy (*Risch* o mykénštině jako řeckém dialektu, *Meriggi* o vztahu obou lineárních písem, *Meriggi* a *Masson* o vztazích mezi lineárním písmem A, lineárním písmem B a písmem kyprominojským). Do druhé skupiny lze zařadit čtyři příspěvky obecného charakteru: *E. L. Bennett* přednesl na konferenci referát o vydání souborného corpusu mykénských textů a indexu všech mykénských výrazů, *M. Ventris* hovořil jednak o uveřejňování bibliografických mykénologických pomůcek, jednak o problematice spojené s transliterací lineárních B textů, a *J. Chadwick* o otázkách jejich interpretace. Výsledky vzešlé z diskuse k těmto čtyřem referátům se pak odrazily zčásti i v závěrečné rezoluci konference, ale o tom bylo pojednáno již na uvedeném místě v Listech filologických. Závěrem budiž ještě řečeno, že sborník *Études mycéniennes* poskytuje velmi dobrý pohled do celého jednání první mykénologické konference a že reprezentuje vskutku důstojným způsobem tento nový obor studií o antickém starověku, který na sebe v posledních letech již nejednou upozornil.

Antonín Bartoněk

Minoica, Festschrift zum 80. Geburtstag von Johannes Sundwall, ed. *J. Irmischer*, Berlin, Akademie-Verlag 1958. Stran 465.

Významnému finskému badateli v egejské problematice *J. Sundwallovi* věnovalo k 80. narozeninám 36 odborníků z 12 zemí ve sborníku *Minoica* své příspěvky, které se přímo nebo aspoň nepřímo dotýkají minojsko-mykénské problematiky, v níž jubilant celý svůj život pracoval.*)

Většina příspěvků, uveřejněných v tomto sborníku, se obírá otázkami předalfabetických

*) Podrobnější recenzi publikace uveřejnil autor této stati v DLZ 80 (1959), Dezember-Heft.

písem z východního Středomoří a jazyky, které se pod těmito písmi skrývají. Dva z těchto článků se týkají vůbec širší mediterránní problematiky spojené s těmito otázkami: *H. T. Bosse* t poukázal na funkci dřeva jako nejstaršího psacího materiálu v středomořské oblasti a *H. G. Buchholz* vyslovil na základě rozboru značek, nacházených v této oblasti na slitcích surové mědi, nepochybně správný závěr o kyperském původu veškeré středomořské mědi a o významné úloze Kréty při oběhu s ní. Ostatní příspěvky zmíněného druhu si kladou spíše za cíl rozbor dílčích problémů egejských písemných systémů. Problematikou několika znaků krétského hieroglyfického písma a jejich grafického pokračování v lineárním písmě A a v lineárním písmě B se zabývá *E. Grumach* — s úmyslem vyvrátit správnost *Ventrisova* rozluštění l. p. B. *E. L. Bennett* uveřejňuje několik desítek nových nebo nově pospojovaných textů, psaných hieroglyficky anebo složených v l. p. A. Zájem čtyř dalších autorů se orientoval vůbec jen na tento starší krétský lineární systém: *P. Meriggi* charakterizuje současný stav bádání o l. p. A a předkládá nový návrh jeho sylabáře (i s předpokládanými slabičnými hodnotami), *N. Platon* a *E. Peruzzi* rozebírají každý po jednom vybraném textu a *H. L. Stollenberg* se pokouší na podkladě rozboru vlastních jmen, zachycovaných oběma lineárními písmi, dokázat příbuznost „minojského“ předřeckého jazyka s maloasijskou termilštinou.

Největší zájem autorů se ovšem soustředil na problematiku l. p. B (16 článků): *C. W. Blegen* nevylučuje možnost, že knosské texty psané v l. p. B pocházejí až z konce 13. stol. př. n. l. (a ne z konce 15. stol.); *K. D. Ktistopoulos* rozebírá statisticky střídání častějších koncových znaků v mykénských slovech; *S. J. Lurja* podává metodické připomínky k způsobům fonetické interpretace mykénských znaků i k jazykovému a obsahovému rozboru mykénských textů; *W. Merling* věnuje pozornost otázce dubletních znaků mykénského sylabáře; *M. S. Ruipérez* a *A. Tovar* podávají každý v samostatném článku návrh na interpretaci jednoho dosud ne zcela bezpečně rozluštěného slabičného znaku. Interpretace dvou speciálních mykénských slov jsou obsaženy v příspěvcích *P. Chantraina* a *G. Pugliese Carratelliho*; větší množství slovních výkladů (spolu s pokusy o řešení některých epigrafičkových a lingvistických problémů) podává *V. Georgiev*. S úplnou analýsou jednoho mykénského textu se setkáváme u *V. Pisaniho* (je tu podán nový, v jednotlivostech dosti odchýlný výklad známé tabulky s trojnožkami); *A. J. Beattie* pak rozebírá celou skupinu tzv. tabulek s kořením a *J. Henleová* se zabývá mykénskými texty s ideogramy meče — oba tito autoři ovšem opět s úmyslem, aby dokázali nesprávnost *Ventrisových* vývodů. Jazykových důsledků *Ventrisova* rozluštění se dotýká *J. Chadwick* v článku o mykénských prvcích v homérské řeči; o závěry rázu historického se pokouší *F. J. Tritsch* (pylské seznamy žen obsahují podle něho jména uprchlic z ostatního Řecka před dórskými dobyvateli), *J. Puhvel* (zdůraznil zejména smíšený minojsko-indoevropský charakter pozdně helladského vládního systému) a *F. Schachermeyr*, který klade centrum tzv. Achijavy, o níž jsou zmínky v chetitských pramenech, buď do Mykén (to se mu jeví nejpravděpodobnější) nebo na Rhodos anebo na Kypr.

Celá řada autorů se zabývá též epigrafičkovými a lingvistickými otázkami, které mají vztah k l. vis. př. n. l. *W. Brandenstein* zkoumá písmo a jazyk ze Sidy v Pamfylii, *T. B. Mitford* uveřejňuje tři doposud nepublikované nápisy, psané klasickým písmem kyperským (jeden z nich obsahuje výraz e-ke-a [= hom. ἔγχεα, pl. k ἔγχος „oštěp“], slovo mimo Homéra a poezii na Homérovi závislou doposud nedoloženou); *S. Marinatos* seznamuje čtenáře s krétským nápisem ze 4. nebo 3. stol. př. n. l., na němž se nacházejí vedle sebe písmena řecké abecedy a tři znaky, připomínající l. p. A; *H. Biesantz* upozorňuje na bojotskou misku z 5. stol. př. n. l. se třemi znaky, pro něž nachází obdobu v l. p. B [k tomu viz nyní studii *A. D. Urea*, *Linear B at Larissa?*, v *BICS* 6 (1959), 30—35]. Dva badatelé se pak zabývali předřeckou etymologií některých řeckých slov (*L. Deroy*, *A. J. van Windekens*).

Ostatní autoři, zastoupení ve sborníku, se obírali některými speciálními otázkami archeologickými, umělecko historickými nebo i etnografickými: *S. Alexiu* srovnává obrazy lodí na

dvou krétských památkách, *H. Reuschová* usuzuje z výzdoby trůnního sálu v Knossu na jeho kultovní funkci, *H. Sulze* se zabývá uměním minojských tesařů, *A. Xenaki-Sakellariu* nastiňuje vývoj krétských prizmatických pečetí, *G. E. Mylonas* rozebírá některé otázky, týkající se nejnovějších výkopů v Mykénách, a *P. Faure* sleduje starověkou tradici o Diově hrobě na Krétě až do moderní doby.

Závěrem je ještě třeba zdůraznit — jako příspěvek k otázce správnosti Ventrisova rozluštění —, že přibližně 20 z 36 autorů, kteří přispěli do tohoto sborníku, se vyjadřuje — ať už přímo či nepřímo — kladně k výsledkům Ventrisovy práce. Dva badatelé (*Biesantz a Buchholz*) zaujímají v této věci skeptické, i když nikoli zcela výrazně odmítavé stanovisko, a jen tři autoři (*Beattie, Grumach, Henleová*) Ventrisovo rozluštění zcela odmítají. Ostatní badatelé nebyli pak zřejmě tematikou svých článků nuceni, aby se k této otázce nějak vyjadřovali, někteří z nich, j. *Bennett a Mylonas*, uznali správnost Ventrisových vývodů již dříve.

Antonín Bartoněk

Klaus Strunk, Die sogenannten Äolismen der homerischen Sprache, Inauguraldissertation zur Erlangung des Doktor grades der Phil. Fakultät der Univ. Köln, 1957, stran 128.

Cílem, který autor ve své práci sleduje, je ukázat, že se tzv. aiolismy, s kterými se setkáváme v homérském eposu, vyskytují jak v arkado-kyperštině, tak i v mnoha jiných řeckých dialektech a že jsou to vlastně „starořecko-mykénské elementy epického jazyka“. Tuto svou základní these se autor snaží dokázat tím, že probírá po řadě všechny důležitější neionské a neattické elementy v homérské řeči, neboť ty byly právě často pokládány za aiolismy, a snaží se pro každý jednotlivý případ najít obdobné doklady i mimo aiolštinu. Jeho argumentace není vždy dostatečně přesvědčivá, zvláště tam, kde proti většímu množství dobře doložených případů z aiolštiny staví jen málo průkazná torosa obdobných případů z jiných dialektů (tak je tomu např. ve výkladu o aiolském $-\pi\epsilon-$ za labiovelární $-k^{w}e-$).

Naproti tomu zůstává však Strunkovou zásluhou, že poukázal na celou řadu případů, kdy názor o aiolském charakteru toho či onoho homérského zjevu nebyl vůbec nikdy podepřen dostatečně četnými a zároveň průkaznými doklady přímo z aiolských dialektů (tu lze uvést např. Strunkovy výhrady proti uznávání aiolského charakteru suffixu $-\varphi i$ a tvarů $\tau o i$, $\tau a i$ v nom. pl. členu). Právem upozorňuje S. také na to, že u některých homérských zvláštností nemusejí ani jejich aiolské paralely znamenat aiolský původ; mnoho takových případů, jak se nyní nepochybně prokázalo po rozluštění lineárního písma B, jsou vlastně archaismy. Jak v poslední době několikrát zdůraznil *P. Chantraine*, nejnověji v *Athenaeu* 46 (1958), 31, je nutno však přesto vysvětlovat i nadále aspoň některé homérské zvláštnosti jako aiolismy (labiály za labioveláry v izolovaných slovech jako $\pi \lambda \omega \rho \epsilon \varsigma$; geminace typu $\xi \mu \mu \omega \rho \epsilon$, $\delta \mu \mu \epsilon$, $\epsilon \rho \epsilon \beta \epsilon \nu \omega \varsigma$; $\zeta a-$ místo $dia-$; apokope předložek; dat. pl. na $-ε σ σ ι$; inf. na $-μ εν$ a $-μ εν αι$; předl. $\pi ο τ ι$; pravděpodobně i výskyt částice $\kappa ε$ vedle $\alpha ν$ a podle Chantraine snad též formy $\tau o i$, $\tau a i$ v nom. pl.).

Antonín Bartoněk

Ferdynand Antkowskí, La chronologie de la monophthongaison des diphtongues dans les langues indo-européennes. Poznańskie towarzystwo przyjaciół nauk, wydział filologiczno-filozoficzny, prace komisji filologicznej, tom XVI, zeszyt 4. Poznań. Państwowe wydawnictwo naukowe, 1956. Stran 53.

Jak je patrné z názvu práce, pokouší se autor o určení posloupnosti, v jaké došlo v jednotlivých indoevropských jazycích k monoftongizaci ide. dvojhlásek [ei], [ou], [si] a [au]. Práce